SYYTTÄJÄLAITOS
ÅKLAGARMYNDIGHETEN

Täydentävä lausuma 5.6.2025

# Hallituksen esitys rikoslain 11 luvun muuttamiseksi (vakavien kansainvälisten rikosten kieltämisen kriminalisointi)

## Lisälausuma eduskunnan lakivaliokunnalle

Valiokunnan kokouksessa 27.5.2025 syntyneen keskustelun johdosta syyttäjälaitos toteaa pyydettynä lisälausumana seuraavaa:

1. Yleisen järjestyksen häiritsemistä koskeva lisäedellytys

Uuden 10 b §:n ehdotettu muotoilu "*omiaan yllyttämään väkivaltaan tai vihaan (…) ja häiritsemään yleistä järjestystä*" edellyttäisi vakavien kansainvälisten rikosten kieltämisen, puolustelemisen tai vakavan vähättelemisen *lisäedellytyksinä*, että menettely olisi samanaikaisesti *sekä* omiaan yllyttämään väkivaltaan tai vihaan *että* häiritsemään yleistä järjestystä.

Puitepäätös sinänsä mahdollistaa mainitun supistavan muotoilun. Sitä ei jäsenvaltioilta kuitenkaan edellytetä, vaan 1 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltiot *voivat* halutessaan säätää yleisen järjestyksen häiritsemistä taikka menettelyn uhkaavuutta, alentavuutta tai loukkaavuutta koskevasta lisäedellytyksestä. Edellytyksellä on tavoiteltu sitä, että tekojen lievimpiä muotoja ei tarvitse kriminalisoida (esitysluonnoksen s. 6).

Yleisen järjestyksen häiritsemistä koskeva lisäedellytys tulee Syyttäjälaitoksen arvion mukaan kuitenkin supistamaan uuden 10 b §:n tosiasiallista soveltamisalaa, joka jääneekin ehdotetussa muodossaan marginaaliseksi; kaikkien edellytysten yhtäaikainen täyttyminen nostaa rikoksen tunnusmerkistön täyttymisen korkealle. Tuomioistuimet noudattavat tarkkaan lakia ja edellyttävät rikoksen tunnusmerkistötekijöitä punnitessaan jokaisen edellytyksen täyttyvän, jotta syyte tulee näytetyksi toteen. Lisäksi, kuten esittelijäneuvos Hirvonenkin toi asiantuntijakuulemisessa ilmi, on rikoslaissa tarkoitettu yleisen järjestyksen käsite yllä mainittua laajempi, mikä on omiaan johtamaan sekaannukseen ehdotetun 10 b §:n soveltamisessa ja toisaalta kaventamaan sen tavoiteltua soveltamisalaa.

Lisäksi tiukka rajaus on epäsuhteessa 10 §:ään nähden, jonka täyttymiseksi riittää uhkaaminen, panetteleminen tai solvaaminen itsessään, ilman lisäedellytyksiä.

Erityisesti yksittäisiin henkilöihin kohdistuvilta osiltaan uuden pykälän vaatimus yleisen järjestyksen häiritsemisestä vaikuttaa suhteettomalta.

Syyttäjälaitoksen arvion mukaan lain soveltamisen kannalta riittävää onkin todeta lain esitöissä, etteivät vähäisimmät ”huutelut” ole rangaistavia.

2. Tekoajan päättyminen ja sen vaikutus rikoksen syyteoikeuden vanhenemiseen

Syyteoikeuden vanhentumisaika lasketaan rikoksen tekopäivästä. Jos rikolliseen tekoon sisältyy lainvastaisen asiaintilan ylläpitäminen, alkaa syyteoikeuden vanhentumisaika vasta sellaisen tilan päättymisestä.

Syyttäjälaitos on aikaisemmissa lausunnoissaan todennut, että samoin kuin nykyisessä 10 §:ssä, uuden 10 b §:n tekotapana tulisi olla myös "*pitää yleisön saatavilla*", joka on nimenomaisesti säädetty jatkuvaksi rikokseksi (HE 317/2010 vp s. 40). Sen vanhenemisaika alkaa vasta, kun kirjoitus poistetaan yleisön saatavilta.

Toisin kuin lakivaliokunnan kuulemisessa 27.5.2025 tuotiin eräänä näkemyksenä esiin, ei internetissä tapahtuneen rikoksen tekoajan jatkuminen loukkaavan kirjoittamisen julkaisemisen jälkeen ole oikeuskäytännössä selvää tilanteessa, jossa rikoksen jatkuvaa luonnetta ei ole erikseen kirjoitettu lakiin. Syyttäjälaitos viittaa tältä osin korkeimman oikeuden tuomioon KKO:2024:3, joka nimikkeen osalta koskee kunnianloukkausta, mutta jossa on sisällöllisesti kysymys nyt käsiteltävästä ongelmasta. Mainitulla tuomiollaan korkein oikeus on linjannut syyteoikeuden vanhenemisajan alkavan jo yksittäisen kirjoituksen julkistamispäivästä (k. 9-10 sekä 12-13).

Ratkaisussaan korkein oikeus totesi ensinnäkin, että kunnianloukkausta koskevan säännöksen sanamuodosta tai lain esitöistä ei ilmene, onko kunniaa loukkaavan tai halventavan ilmaisun esittämisen katsottava syyteoikeuden vanhentumisen näkökulmasta jatkuvan niin kauan kuin ilmaisu on yleisön saatavilla jossakin muodossa. Korkein oikeus myös totesi, että kunnianloukkauksen osalta laissa ei ole vastaavaa kirjausta kuin RL 11 luvun 10 §:n kiihottamisrikoksen osalta, jossa yhdeksi tekomuodoksi on nimenomaisesti yksilöity yleisön saatavilla pitäminen. Korkeimman oikeuden mukaan laista ei siten myöskään seuraa, että kunnianloukkausrikoksen olisi aina katsottava jatkuvan, jos ilmaisu on yleisön saatavilla sen jälkeen, kun ilmaisu on ensi kerran esitetty.

Korkein oikeus totesi ilmaisun esittämisen muodon ja tavan voivan toisaalta vaikuttaa siihen, että kunnianloukkausrikoksen täytäntöönpanotoimien ei voida poikkeuksetta katsoa päättyvän vielä silloin, kun toisen kunniaa loukkaava tieto tai vihjaus tai toista muutoin halventava ilmaisu esitetään ensimmäisen kerran (kohta 10).

Käsillä olleessa asiassa 2024:3 korkein oikeus katsoi, että tunnusmerkistön täyttymisen kannalta merkitykselliset täytäntöönpanotoimet olivat päättyneet A:n julkaistua syytteessä tarkoitetut kirjoitukset, koska A:n ei ollut väitetty julkaisseen kirjoituksiaan uudelleen taikka tehneen mitään muitakaan aktiivisia toimia, joilla hän olisi pyrkinyt saamaan niille uusia lukijoita tai pitämään niitä esillä niiden julkaisemisen jälkeen (kohta 12).

Uuden 10 b §:n perusteluissa todetaan, että:

> ”*Samoin kuin kiihottaminen kansanryhmää vastaan, vakavan kansainvälisen rikoksen kieltäminen olisi jatkuvaluonteinen rikos. Jos teko tehdään esimerkiksi verkkoon ladattavalla kirjoituksella, joka on julkisesti yleisön saatavilla, se loukkaa kohdettaan niin kauan kuin se on yleisön luettavissa. Tällä olisi vaikutuksia myös syyteoikeuden vanhentumisen ajankohtaan*” (ehdotuksen s. 31).

Syyttäjälaitos pitää kirjausta sinänsä hyvänä ja selventävänä, mutta pyytää lakivaliokuntaa harkitsemaan, tulisiko asia kirjata lain tasolle.

Syyttäjälaitos katsoo, että tekotapojen kytkeminen kiihottamisrikoksen tekotapoihin olisi selkein tapa rinnastaa 10 § ja 10 b § myös vanhentumisajan osalta toisiinsa ja ehdottaa, että uuden pykälän tekotapatunnusmerkistöksi lisätään yleisön saatavilla pitäminen. Lähestymistapa tunnustaisi myös sen tosiasian, että lainvastaisen viestin saatavilla pitäminen loukkaa vihapuheen kohteen oikeuksia niin kauan, kunnes viesti poistetaan.

3. <u>Muuta</u>

Syyttäjälaitos pyytää kiinnittämään huomiota esitysluonnoksen sivulle 35 kirjattujen, alla referoitujen kappaleiden muotoiluun (muutosehdotukset lihavoituina):

> ”*Vakavan kansainvälisen rikoksen kieltämisestä tuomittava rangaistus olisi sakkoa tai vankeutta enintään kaksi vuotta. Vakavan kansainvälisen rikoksen kieltäminen olisi yleisen syytteen alainen rikos. Silloin, kun kyseessä olisi sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetussa laissa (460/2003, sananvapauslaki) tarkoitettu, julkaistun viestin sisältöön perustuva rikos, päättäisi syytteen nostamisesta 24 § 1momentin nojalla valtakunnansyyttäjä.*
>
> *Vakavan kansainvälisen rikoksen kieltämiseen voitaisiin ~~sananvapauden käyttämisestä~~ sananvapauslain 22 §:n nojalla kohdentaa laissa mainittujen edellytysten täyttyessä myös verkkoviestin hävittämistä koskeva vaatimus.”*

Muotoilussa huomioitaisiin tällöin se, että valtakunnansyyttäjällä on yksinomainen toimivalta vain tiettyjen edellytysten täyttyessä. Ensinnäkin edellytetään niin sanotun joukkoviestinnän käyttöä. Lisäksi valtakunnansyyttäjän syyteoikeutta rajaa se, että sananvapauslain määritelmien ja tulkinnan mukaisesti julkaistulla viestillä tarkoitetaan vapaasti valikoituvaa, vähintään 15-20 (tai oikeuskäytännössä 20-30) hengen saajajoukkoa. Tätä pienemmälle joukolle levittäminen on paikallissyyttäjien toimivallassa.

Krista Mannerhovi
Erikoissyyttäjä
Syyttäjälaitos, valtakunnansyyttäjän toimisto